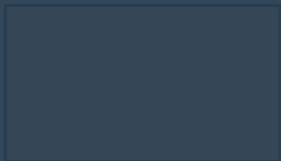

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تحولات مقدراری تولید فعالیت های اقتصادی در سال ۱۴۰۱

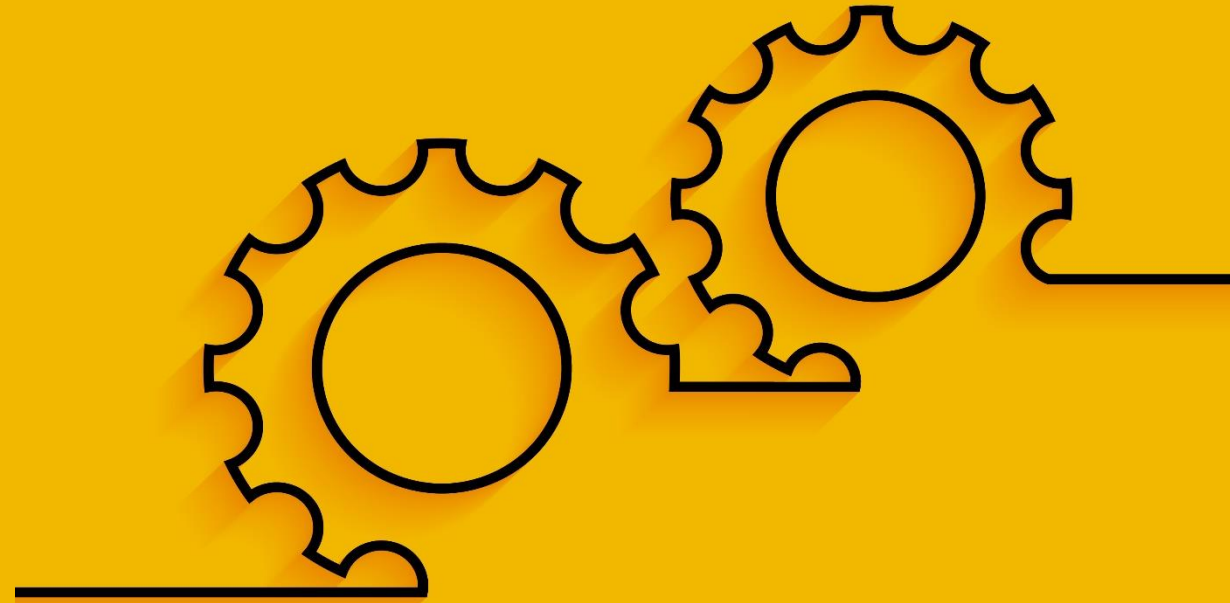

تهیه کننده: مهسا رجبی نژاد
واحد گردآوری و تحلیل آمارهای اقتصادی
معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
تیر ۱۴۰۲

در این گزارش ضمن بررسی روند تغییرات شاخص مقدار تولید در سه بخش کشاورزی، صنعت ساخت و معدن (بااستثنای استخراج نفت و گاز) طی دهه اخیر، به بررسی روند فصلی شاخص تعدیل شده مقدار تولید و تغییرات آن به همراه شاخص بهای تولیدکننده برای بخش‌های مزبور طی هشت فصل منتهی به زمستان ۱۴۰۱ پرداخته شده است.

شاخص مقدار تولید

شاخص مقدار تولید از شاخص‌های اقتصادی است که تولید واقعی (معدن، صنعت ساخت و کشاورزی) را سنجش و ارزیابی می‌کند. این شاخص از مهم‌ترین نماگرهای کوتاه‌مدت اقتصادی است که تغییر در مقدار کالاها و خدمات تولید شده توسط بخش‌های اقتصادی مورد نظر را نشان می‌دهد.

این شاخص از کاربردی گسترده در مطالعات اقتصادی برخوردار است و به دلیل عدم تأثیرگذاری تغییرات قیمت بر این شاخص، می‌تواند به خوبی عملکرد واقعی بخش‌های ذی‌ربط را توضیح دهد و به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری تغییرات کوتاه مدت ارزش افزوده این بخش‌ها، مورد استفاده قرار بگیرد.

شاخص مقدار تولید، وضعیت فعالیت بخش‌های گوناگون را به صورتی فشرده و ساده نشان می‌دهد و منبع اطلاعاتی مفیدی برای تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری اقتصادی است.

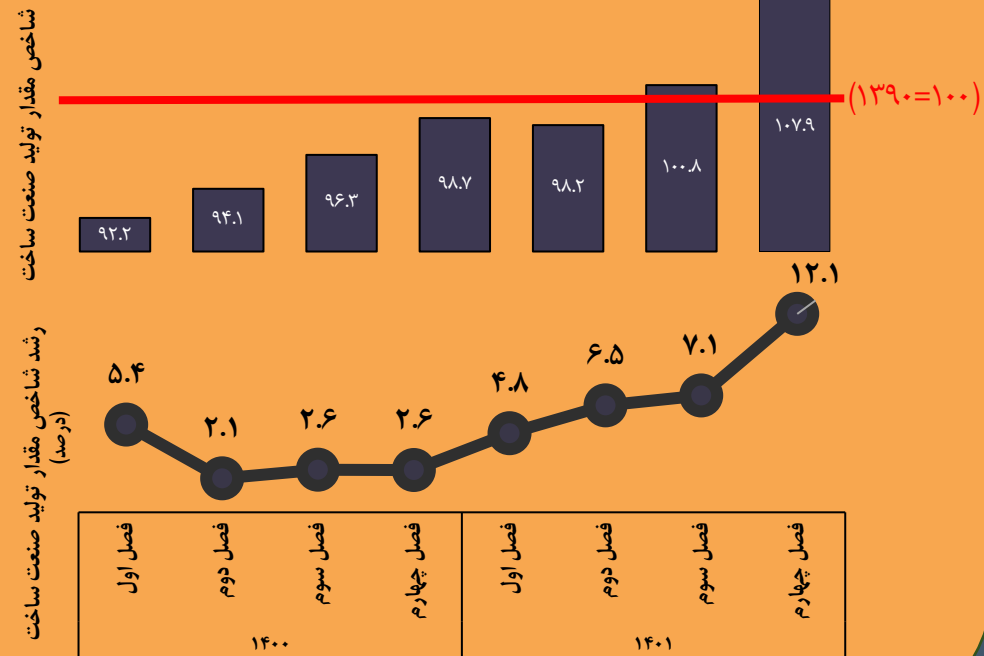
شاخص مقدار تولید-صنعت ساخت

نمودار ۱، روند فصلی شاخص تعدیل شده مقدار تولید در بخش صنعت ساخت را طی فصول بهار ۱۴۰۰ تا زمستان ۱۴۰۱ نشان می‌دهد. این شاخص در زمستان سال ۱۴۰۱ برای چهارمین فصل پیاپی رشد مثبت همراه با افزایش سرعت ۵ واحد درصدی را تجربه کرده و به رشد ۱۲.۱ درصد رسیده است.

با وجود اینکه طی ۴ فصل منتهی به زمستان ۱۴۰۱، شاخص مذکور با سرعت رشد بیشتری در حال افزایش بوده، اما تنها در پاییز و زمستان ۱۴۰۱ شاخص تعدیل شده مقدار تولید صنعت ساخت سطحی بالاتر از سال پایه ۱۳۹۰ را به خود اختصاص داده است.

نمودار ۱. روند فصلی شاخص تعدیل شده مقدار تولید صنعت ساخت و رشد آن

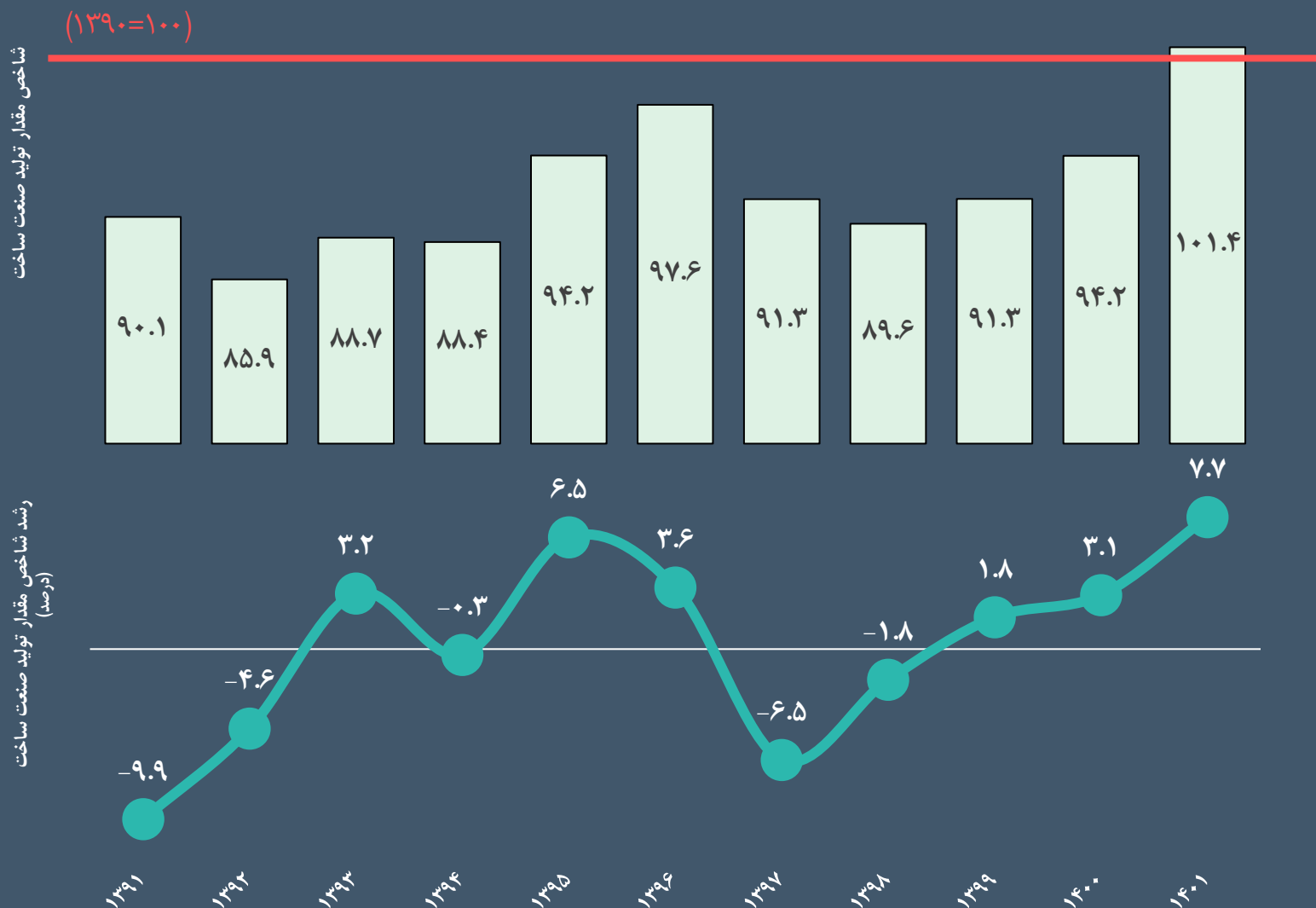
نسبت به دوره مشابه سال قبل (۱۳۹۰=۱۰۰)

منبع: مرکز آمار ایران

شاخص مقدار تولید-صنعت ساخت

نمودار ۲. روند سالانه شاخص مقدار تولید صنعت ساخت و رشد آن طی ۱۳۹۱-۱۴۰۱

همانطور که ملاحظه می‌شود، طی یازده سال منتهی به سال ۱۴۰۱، شاخص مقدار تولید صنعت ساخت در ۵ سال رشد منفی داشته و تنها در سال ۱۴۰۱ توانسته از سطح شاخص در سال ۱۳۹۰ فراتر رود که نشان از توان ضعیف صنعت طی دوره مزبور برای ارتقای سطح تولیدات است.

میانگین رشد سالانه شاخص مقدار تولید صنعت ساخت طی ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۱ حدود ۱.۲ درصد بوده که کمتر از ارقام پیش‌بینی شده در قوانین برنامه توسعه کشور است.

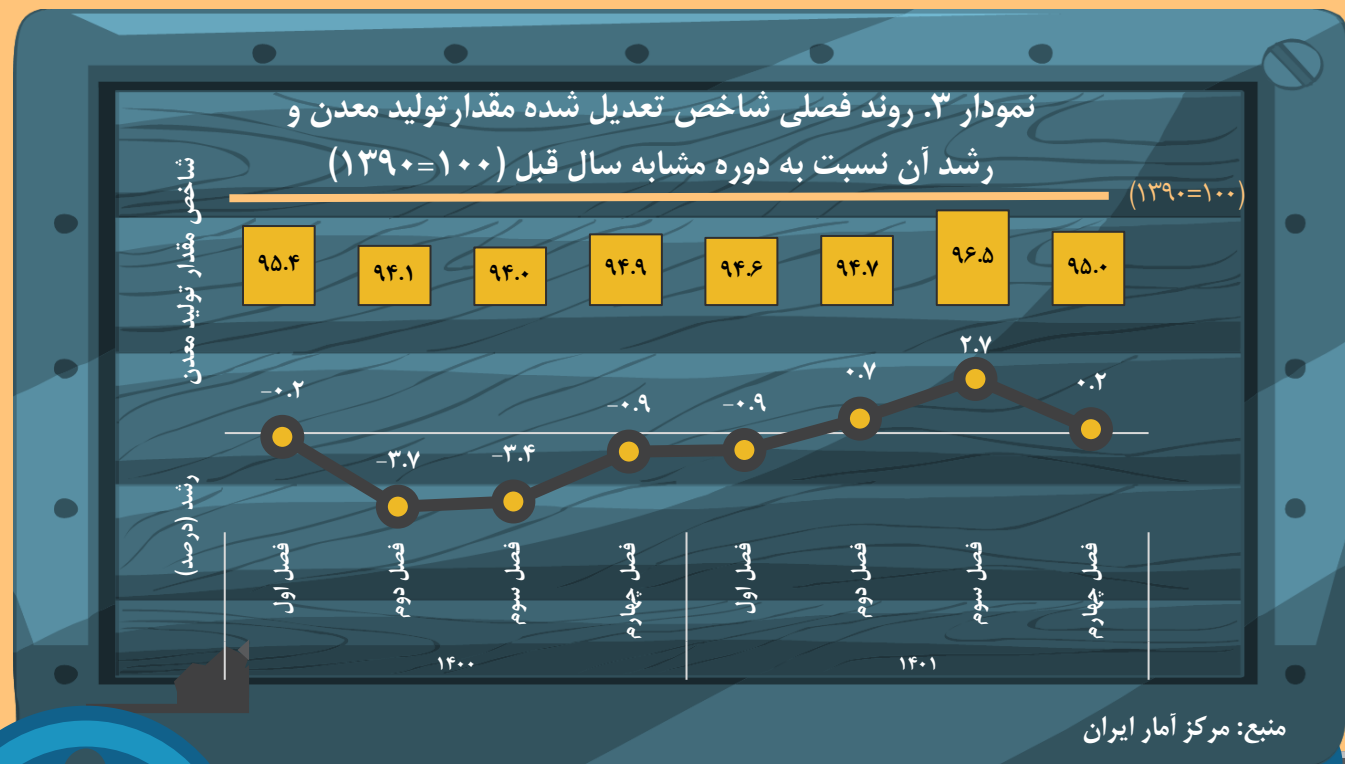
شاخص مقدار تولید صنعت که از سال ۱۳۹۸ روند رو به رشدی داشته، در سال ۱۴۰۱ به رقم ۱۰۱.۴ رسیده که نسبت به سال قبل از آن، رشد ۷.۷ درصدی را تجربه کرده است.

شاخص مقدار تولید - معدن

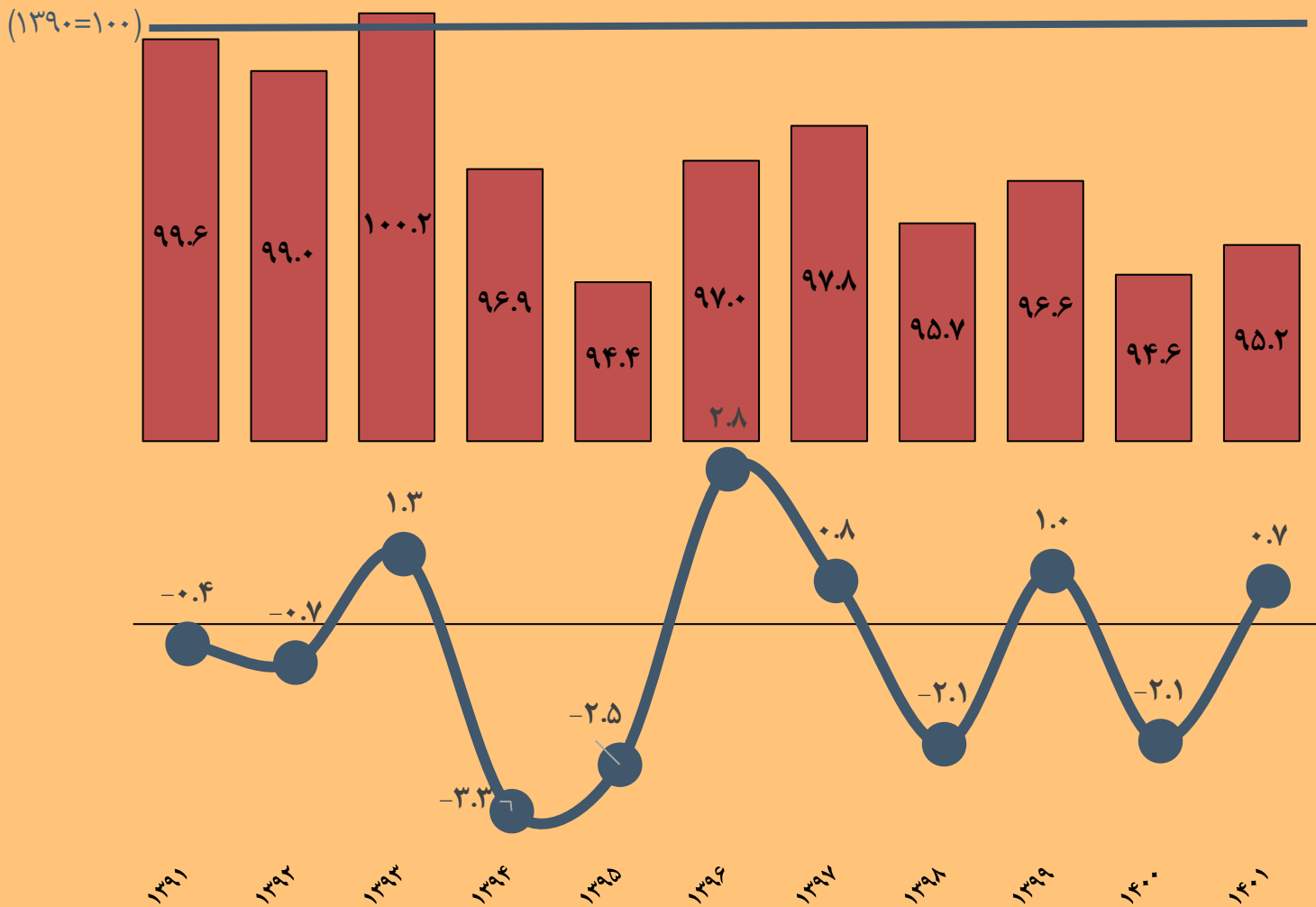
سطح شاخص مقدار تولید تعدیل شده فصلی بخش معدن طی هشت فصل منتهی به زمستان ۱۴۰۱ همواره پایین‌تر از رقم آن در سال ۱۳۹۰ بوده که به معنی عدم تحول معنادار در این بخش در رابطه با افزایش سطح تولیدات طی ده سال اخیر است.

با توجه به روند نشان داده شده در نمودار مشاهده می‌شود که در فصل تابستان ۱۴۰۱ بخش معدن بعد از ۵ فصل متوالی رشد منفی، از رکود خارج شده و رشد مقدار تولیدات آن در فصل سوم همین سال به ۲.۷ درصد هم می‌رسد ولی مجدداً در فصل زمستان روند رشد مزبور، معکوس شده و رشد مقدار تولید این بخش نزدیک به صفر و حدود ۰.۲ درصد می‌شود.

شاخص مقدار تولید - معدن

نمودار ۴. روند سالانه شاخص مقدار تولید معدن و رشد آن طی ۱۳۹۱-۱۴۰۱

مطابق نمودار روبرو شاخص مقدار تولید بخش معدن طی یازده سال اخیر (تا سال ۱۴۰۱) همواره با نوسانات زیادی همراه بوده و ضمن کسب میانگین رشد سالانه منفی ۰.۵ درصدی و تجربه رشد منفی طی ۶ سال، نتوانسته سطح تولیدات خود را به سطح تولیدات سال ۱۳۹۰ برساند.

در سال ۱۴۰۱ شاخص مقدار تولید معدن در مقایسه با سال ۱۴۰۰ تنها حدود ۰.۷ درصد افزایش یافته و با وجود افزایش مزبور، سطح مقدار تولید به ۹۵.۲ رسیده که پس از سال ۱۳۹۵ پایین‌ترین رقم شاخص طی بازه مورد بررسی را به خود اختصاص داده است.

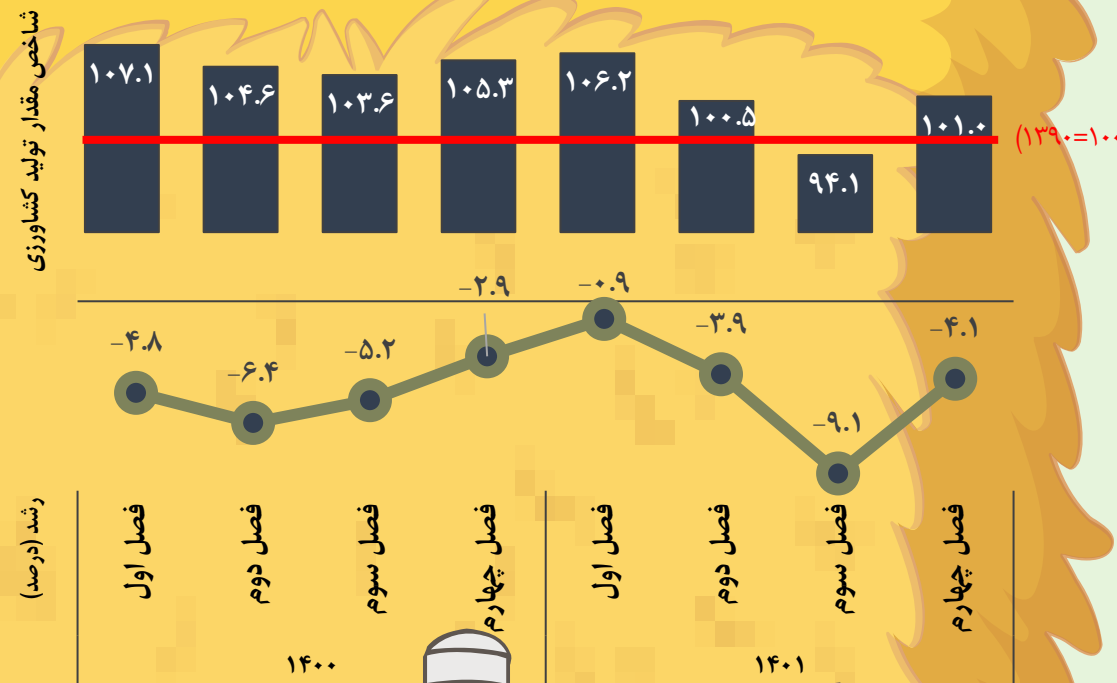
شاخص مقدار تولید - کشاورزی

به دلیل ماهیت فعالیت بخش کشاورزی، معمولاً روند فصلی تولیدات محصولات این بخش که بیشتر مبتنی بر تولیدات زراعی و باغی است، در فصول نیمه نخست سال از افزایش نسبی برخوردار است. با توجه به نوسانات فصلی تولیدات بخش کشاورزی، برای تحلیل روند شاخص تولید این بخش، روند تعدیل فصلی شده اطلاعات دقیق‌تری را در اختیار قرار می‌دهد.

بر اساس آنچه روند تعدیل فصلی شده شاخص مقدار تولید بخش کشاورزی در نمودار ۵ نشان می‌دهد، طی هشت فصل منتهی به زمستان ۱۴۰۱، شاخص مقدار تولید بخش کشاورزی (تعدیل شده فصلی) رشد منفی داشته و این بخش با رکود همراه بوده است. در زمستان ۱۴۰۱ از سرعت افت شاخص مقدار تولید کاسته شده و به منفی ۴.۱ درصد رسیده و نسبت به زمستان ۱۴۰۰ وضعیت تولید در این بخش تضعیف شده است.

برخلاف روند حاکم بر دو بخش صنعت ساخت و معدن، شاخص مقدار تولید کشاورزی، همواره از مقدار آن در سال ۱۳۹۰ بالاتر بوده است.

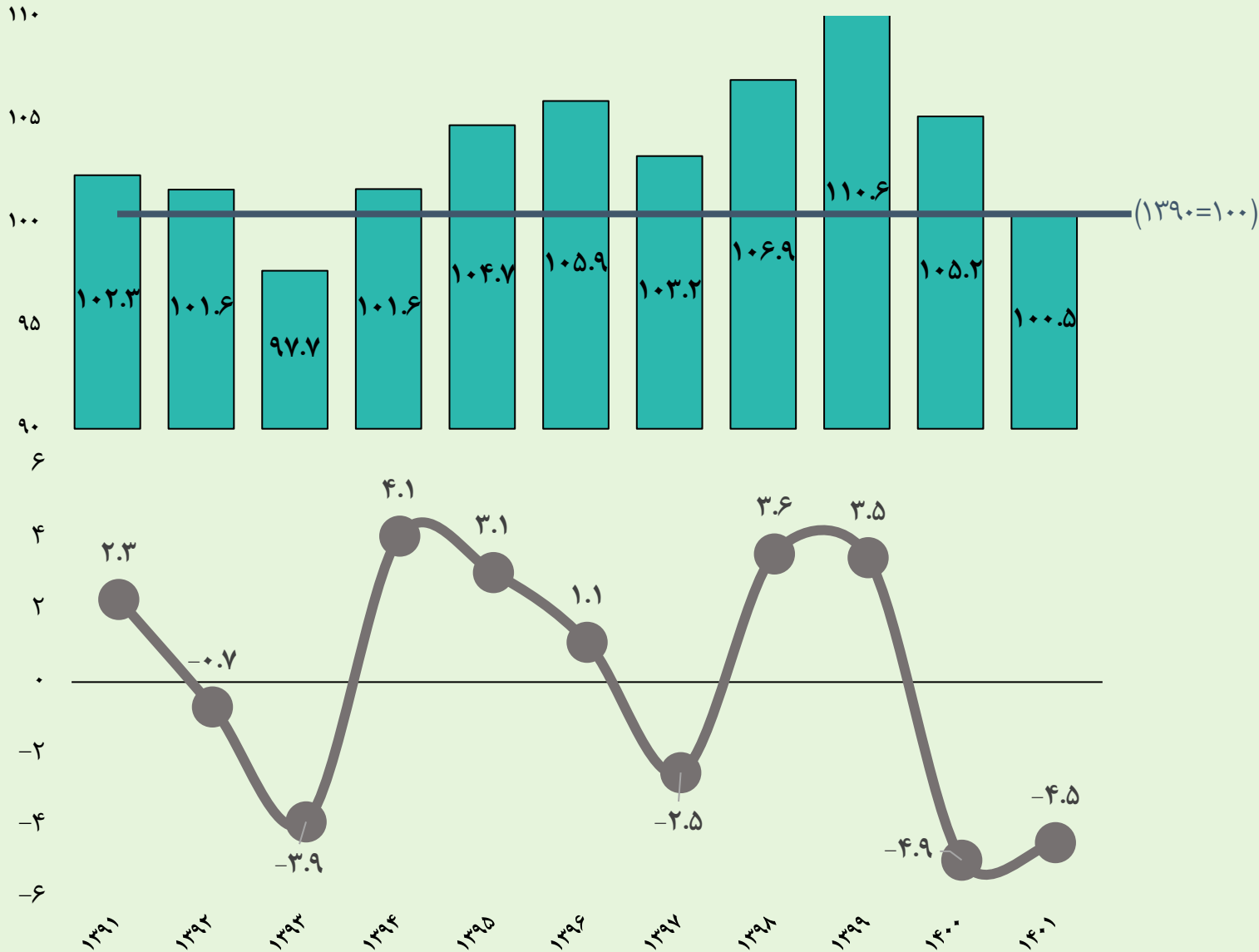
نمودار ۵. روند فصلی شاخص تعدیل شده مقدار تولید کشاورزی و رشد آن نسبت به دوره مشابه سال قبل (۱۳۹۰=۱۰۰)

منبع: مرکز آمار ایران

شاخص مقدار تولید - کشاورزی

نمودار ۶. روند سالانه شاخص مقدار تولید بخش کشاورزی طی ۱۳۹۱-۱۴۰۱

شاخص مقدار تولید کشاورزی همواره طی یازده سال منتهی به سال ۱۴۰۱ به جز سال ۱۳۹۳، بالاتر از سطح آن در سال ۱۳۹۰ قرار گرفته؛ با این وجود در سال ۱۴۰۱ برای دومین سال پیاپی روند نزولی را طی کرده و رشد منفی ۴.۵ درصد را تجربه کرده است. میانگین رشد سالانه شاخص مقدار تولید کشاورزی طی دوره مورد بررسی برابر با منفی ۰.۱۸ درصد است.

رقم شاخص مذکور در سال ۱۴۰۱ برابر با ۱۰۰.۵ اعلام شده که پس از سال ۱۳۹۳، پایین‌ترین رقم این شاخص طی سال‌های اخیر است. بخشی از روند کاهنده شاخص مقدار تولید بخش کشاورزی به تغییرات اقلیمی نسبت داده می‌شود.

شاخص بهای تولیدکننده

شاخص‌های قیمت، به عنوان مهم‌ترین نماگرهای سنجش وضعیت اقتصادی هر کشوری به حساب می‌آیند. بررسی تغییرات شاخص قیمت تولیدکننده به علت تأثیرات آن در شاخص قیمت مصرف‌کننده و همچنین روند تولیدات اقتصادی از منظر سیاست‌های پولی و سایر سیاست‌های اقتصادی حائز اهمیت است. با توجه به اینکه شاخص قیمت تولیدکننده منعکس‌کننده قیمت‌های نهایی (درب کارخانه) تولیدکنندگان داخلی است، از این رو هر عاملی که قیمت تمام شده تولیدات را تحت تأثیر قرار دهد موجب تغییر شاخص قیمت تولیدکننده نیز می‌شود. این شاخص به عنوان یکی از اصلی‌ترین شاخص‌های پیش‌نگر برای روند آتی تورم مصرف‌کننده محسوب می‌شود. به طوریکه، در سمت عرضه اقتصاد، هر گونه تغییر در شاخص قیمت تولیدکننده از جمله تغییر در هزینه تولید منجر به تغییر قیمت کالاهای واسطه‌ای و نهایی می‌شود و از این طریق به شاخص قیمت مصرف‌کننده نیز منتقل می‌شود.

شاخص بهای تولیدکننده

صنعت ساخت

با توجه به پیش‌نگر بودن شاخص بهای تولیدکننده، بخشی از افزایش شاخص بهای مصرف‌کننده در ارقام صنعتی در هر فصل به افزایش شاخص بهای تولیدکننده در تولیدات متناظر در فصل قبلی نسبت داده می‌شود. روند رشد شاخص بهای تولیدکننده صنعت ساخت که از فصل دوم سال ۱۴۰۱ کاهشی شده بود، در زمستان ۱۴۰۱ مجدداً معکوس شد و با افزایش ۲۹.۲ درصدی به ۸۸۳.۵ درصد رسید. با وجود رشد مزبور، در مقایسه با زمستان ۱۴۰۰ از سرعت افزایش بهای تولیدکننده در بخش صنعت ساخت کاسته شده است.

معادن

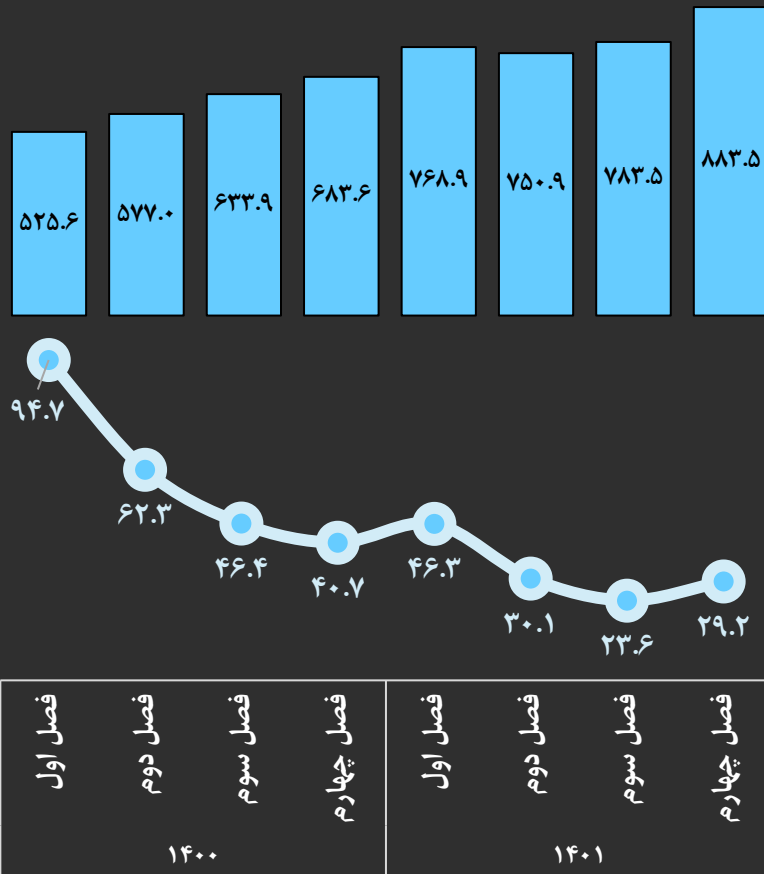
عوامل گوناگونی در افزایش بهای تولیدکننده در بخش معادن اثرگذار هستند که کاهش توام عرضه و افزایش هزینه‌های تولید از مهم‌ترین آنها بوده و با توجه به پیوند پیشینی این بخش با سایر بخش‌ها و تامین نیاز کالاهای واسطه‌ای آنها، افزایش بهای تولیدکننده در بخش معادن تاثیر قابل توجهی بر افزایش بهای تولیدکننده در سایر زنجیره‌های مرتبط در صنعت ساخت نیز خواهد گذاشت. شاخص بهای تولیدکننده معادن در زمستان ۱۴۰۱ با رشد حدود ۳۴ درصدی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به حدود ۱۴۶۸ رسیده است. شایان ذکر است که در زمستان ۱۴۰۱ سرعت رشد این شاخص در مقایسه با فصل مشابه سال قبل نسبت به پاییز همین سال با افزایش قابل توجهی مواجه شده است و از ۹.۷ درصد به ۳۳.۷ درصد رسیده است.

کشاورزی

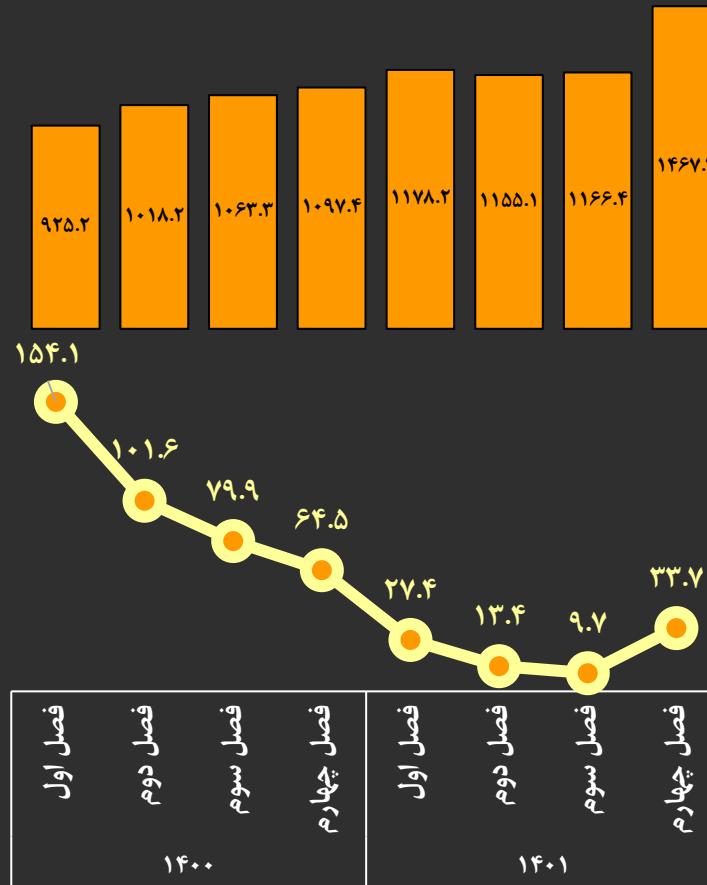
شاخص مقدار تولید کشاورزی در زمستان ۱۴۰۱ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل با افزایش ۸۵ درصدی همراه بوده که این رقم بالاترین میزان رشد این شاخص طی ۸ فصل منتهی به زمستان ۱۴۰۱ است. شایان ذکر است افزایش بهای تولیدکننده در بخش کشاورزی تاثیر قابل توجهی بر افزایش بهای مصرف‌کننده در ارقام کشاورزی نیز خواهد گذاشت.

شاخص بهای تولیدکننده

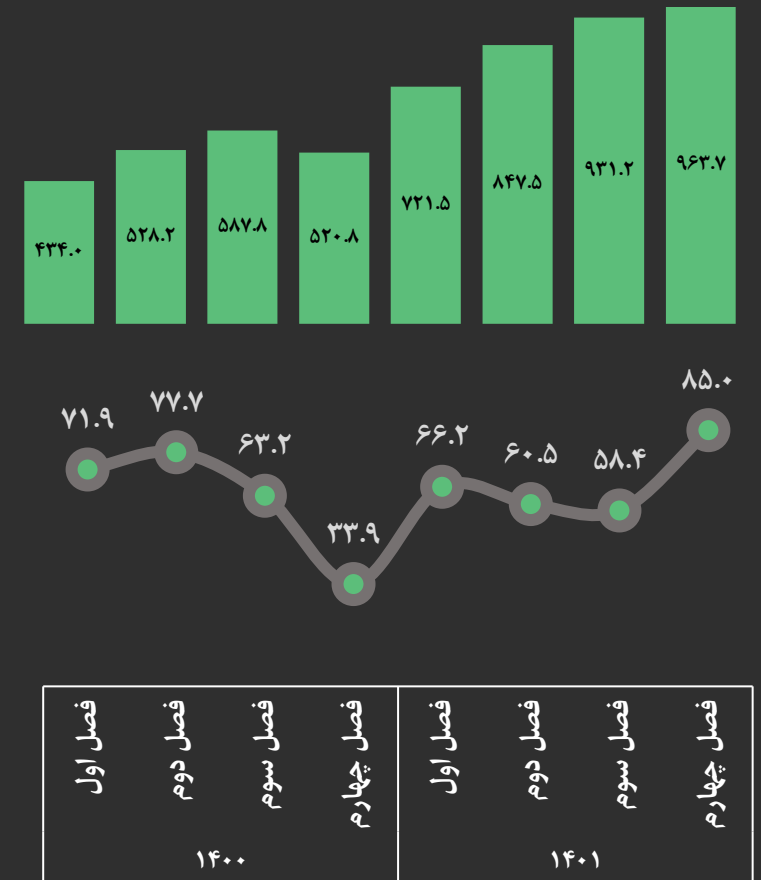
نمودار ۹. روند فصلی شاخص بهای تولیدکننده صنعت ساخت و رشد آن نسبت به دوره مشابه سال قبل (۱۳۹۵=۱۰۰)

نمودار ۸. روند فصلی شاخص بهای تولیدکننده معدن و رشد آن نسبت به دوره مشابه سال قبل (۱۳۹۵=۱۰۰)

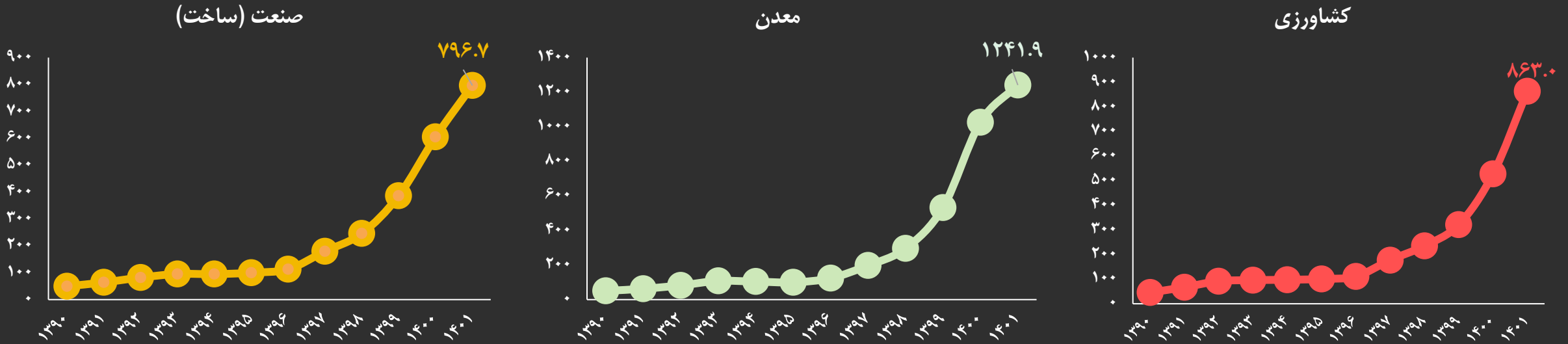

نمودار ۷. روند فصلی شاخص بهای تولیدکننده کشاورزی و رشد آن نسبت به دوره مشابه سال قبل (۱۳۹۵=۱۰۰)

شاخص بهای تولیدکننده

نمودار ۱۰. روند شاخص بهای تولیدکننده سه بخش کشاورزی، معدن و صنعت ساخت طی ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۱

همانطور که ملاحظه می‌شود، شاخص بهای تولیدکننده برای هر سه بخش صنعت ساخت، معدن و کشاورزی، روند افزایشی مشابهی را طی دهه منتهی به سال ۱۴۰۱ طی کرده؛ با این تفاوت که رقم شاخص برای بخش معدن از سایر بخش‌ها بیشتر بوده است. در سال ۱۴۰۱، رشد شاخص بهای تولیدکننده برای بخش کشاورزی نسبت به سال ۱۴۰۰ از دو بخش مذکور بیشتر و حدود ۶۴ درصد است. شاخص بهای تولیدکننده بخش صنعت ساخت و معدن نیز در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ به ترتیب حدود ۳۲ درصد و ۲۱ درصد افزایش یافته‌اند. در مقایسه با تورم یا همان رشد شاخص بهای مصرف‌کننده، افزایش قیمت در بخش کشاورزی در مقایسه با تورم بالاتر و در دو بخش صنعت ساخت و معدن کمتر بوده است.